

VILKMERGĖS KULTŪROS LOPŠYS

Metų sukaktys

Sukanka 20 metų, kai 2000 m. gruodžio 2 d. Vilniuje mirė Gediminas Jonas Pauliukevičius (gimė 1938 m. sausio 1 d. Kraupėnų kaime, Taujėnų seniūnijoje, Ukmergės rajone), miškininkas, ekologas, profesorius, habilituotas daktaras, Lietuvos mokslų akademijos narys korespondentas.

Sukanka 95 metai, kai 1925 m. gruodžio 26 d. Gožių kaime, Pernavos valsčiuje, Kėdainių apskrityje, gimė Vaclovas Ramanauskas, kunigas, Marijonų vienuolijos vienuolis, dirbo Pabaisko, Veprių ir Ukmergės švč. Trejybės bažnyčiose. 1996 m. sausio 27 d. nužudytas Ukmergėje. Palaidotas Ukmergės Vaidugantų kapinėse.

Sukanka 45 metai, kai 1975 m. gruodžio 5 d. Ukmergėje gimė Kęstutis Jacikevičius, gydytojas neurochirurgas. Daugiau kaip 60 mokslinių publikacijų Lietuvoje ir užsienyje autorius ir bendraautorius.

Sukanka 65 metai, kai 1955 m. gruodžio 8 d. Monrealyje, Kanadoje, mirė Aleksandras Piešina (gimė 1896 m. gegužės 3 d. Videniškiuose, Molėtų rajone), vargonininkas, chorvedys, pedagogas. Pradinį ir aukštesnį bendrojo lavinimo mokslą baigė Ukmergėje. 1922–1935 m. Ukmergės gimnazijoje dėstė muziką, matematiką ir lotynų kalbą, vadovavo moksleivių ir suaugusiųjų chorams. Kurį laiką buvo dėstytojas Ukmergės pradinė mokyklų mokytojų kursuose ir mišriojo choro vadovas.

Sukanka 90 metų, kai 1930 m. gruodžio 12 d. Ukmergėje gimė Vytautas Narbutas, geologas, fizinių mokslų daktaras, prozininkas, Lietuvos rašytojų sąjungos narys. Daugelio mokslinių straipsnių ir kelių monografijų autorius. Už monografiją, parašytą su kitais autoriais, „Lietuvos geologija“ paskirta Lietuvos mokslo premija (1996 m.).

Sukanka 40 metų, kai 1980 m. gruodžio 13 d. Lentvaryje mirė Stasė Vitaitė-Babraitienė (gimė 1922 m. rugsėjo 17 d. Padvarniškių kaime, Ukmergės rajone), poetė (slapyvardis – Smiltis). Palaidota Kaune.

Sukanka 105 metai, kai 1915 m. gruodžio 16 d. Traupyje, Anykščių rajone, gimė Pranas Sližys, vargonininkas, choro dirigentas, pedagogas, kompozitorius, 1939–1945 m. mokytojas Ukmergės mokytojų seminarijoje ir gimnazijoje, vadovavo moksleivių chorams, buvo Šv. apaštalo Petro ir Povilo bažnyčios vargonininkas. Mirė 2004 m. vasario 15 d. Vilniuje.

Ukmergės Vlado Šlaito viešosios bibliotekos inf.

E. Kulvietis – pasaulyje Ukmergę garsinęs dailininkas

Paveikslas „Ukmergės parapija“.

Ukmergę garsina tarpukariu mūsų mieste kūręs dailininkas Eugenijus Kulvietis.

Gimė E. Kulvietis 1883 m. balandžio 10 d. Panevėžio apskrityje, Vadoklių valsčiuje. Kilęs iš Lietuvos kunigaikščių Ginvilų giminės, kuri

siekia XII amžių. Iš tos pat giminės kilęs Abraomas Kulvietis, gyvenęs 1510–1545 metais. Tikroji Kulviečių pavardė buvo Ginvilos, ir A. Kulvietis save vadino Ginvil de Kulva. Kad nereiktų sakyti Ginvila iš Kulvos, pradėtas vadinti Kulviečiu.

Paveikslas „Ukmergės piliakalnis“.

Rygoje baigė gimnaziją, vėliau mokėsi ir baigė Sankt Peterburgo karališkąją meno mokyklą. Buvo mobilizuotas ir dalyvavo rusų ir japonų kare. 1910–1914 m. gyveno JAV, Čikagoje dirbo fotografu, o vėliau tapo fotoateljė savininku.

Ukmergės kraštotyros muziejaus archyvo nuotr.

Kovėsi už tėvynę

1914 m. dėl tėvo ligos E. Kulvietis grįžo į Lietuvą ir pateko į pirmąją karo ugnį. Tik grįžęs įstojo į Panevėžio lietuvių savanorių batalioną.

Nukelta į 8 p.

Dalia Geišienė: „Karpiniuose kaip eilėse...“

D. Geišienės karpiniai.

Autorės nuotr.

Rima VILČINSKIENĖ

Vlado Šlaito viešosios bibliotekos Siesikų padalinio vyresnioji bibliotekininkė

2020-ieji – Tautodailės metai. Tai – galimybė prisiminti, prisiliesti ir išsaugoti tautinį paveldą. Apie tai prabyla ir Vlado Šlaito viešosios bibliotekos Siesikų padalinėje veikianti Dalios Geišienės kūrybos paroda „Karpiniuose kaip eilėse daug ką pasakau“.

Ar įmanoma įpūsti gyvybę, regis, negyviems, trapiems, baltiems popieriaus lapams? Įpūsti taip, kad tie popieriaus lapai virstų nuostabių ornamentų karpiniais.

Istorijos šaltinių teigimu, popieriaus karpinių menas gimė Rytų šalyse. Vėliau jis paplito po visą pasaulį. Lietuvoje popieriaus karpiniai pradėta užsiiminėti XVI a. Itin populiarūs namų interjero puošybai popieriaus karpiniai buvo XIX a. pabaigoje – XX a. pirmaisiais dešimtmečiais. Miestų, o ypač kaimų žmonės karpiniais puošdavo žibalinę lempų gaubtus, lentynas, paveikslų, veidrodžių rėmus. Sudėtingesnių ornamentų karpiniais

– užuolaidėlėmis – dabinavo namų langus, indaujas. Specialūs karpiniai su paukščių, arklių, obuolių, varpų ir kitais siluetais būdavo kuriami vestuvėms, jaunavedžių sėdimai vietai papuošti. Karpiniai atspindėjo originalią liaudies kūrybinę savimone, vieno ar kito krašto etninę kultūrą.

Dalia sako, kad jai karpiniai – lyg plaštakės, tokie pažeidžiami, tačiau kartu ir grakštūs, ir mįslingi. Menininkė jais puošia ne tik Siesikų biblioteką, jos parodos keliauja ir į kitas Lietuvos bibliotekas. Ekspozicija „Miestelis naktį mano akimis“ tapo kilnojama paroda ir sulaukė didelio susidomėjimo. Su šia paroda garsiname Siesikus visoje Lietuvoje.

Kurdama Dalia yra laiminga ir dalijasi su jumis savo mintimis karpiniuose. Parodai jaukią aplinką sukūrė skambi muzika, kurią parinko Ukmergės kultūros centro Siesikų skyriaus meno vadovas Paulius Geiša.

Vlado Šlaito premija skirta Birutei Jonuškaitei

Šiemet vasarį rašytoja savo naująją knygą „Laikas ir likimai“ pristatė Vlado Šlaito viešojoje bibliotekoje.

22-ąją literatūrinę Vlado Šlaito premija įvertinta 20-oji rašytojos, poetės, publicistės Birutės Jonuškaitės knyga „Laikas ir likimai“.

Šių metų premijai buvo pateiktos dvi paraiškos. Lietuvos rašytojų sąjunga, kuriai ir vadovauja B. Jonuškaitė, pateikė Gintauto Dabrėšiaus poezijos rinkinį „Baltas iš manęs“, o viešoji biblioteka pristatė pačios B. Jonuškaitės pokalbių knygą „Laikas ir likimai“.

Literatūrinės premijos skyrimo komisijos posėdyje buvo vieningai pasisakyta už B. Jonuškaitės knygą, kurioje publikuojami 2003–2019 metais rengti pokalbiai su lietuvių ir lenkų kūrėjais.

Pasak komisijos nario, poeto, literatūrologo Vainiaus Bako, sunku net žanriškai apibrėžti šią knygą, nes, nepaisant žurnalistinei, publicistinei pokalbių, autorės pristatomi pašnekovai – kūrėjai – apibūdinami labai literatūriškai

jautriai, kartais kalbėjimas primena eseistiką, kartais tai – lyg įžanga į apsakymą, savotišką žmogaus legendą.

„Knygoje gausu metaforų, memuaristikos, kurią papildė istoriniai, socialiniai diskursai, apimantys skirtingų kartų kūrėjus, jų gyvenimus, prasmės paieškas, kūrybos liudijimus. Čia atsiskleidžia ir emigracijos patirtys, pavyzdžiui, Elenos Bradūnaitės atsiminimai, žemininkų kartos kūrybiniai apmąstymai, kurie ypač artimi V. Šlaito biografijai ir kūrybai. Nuoširdžiai paprastas pokalbių stilius leidžia pažinti kiekvieną kūrėją kaip žmogų, išsakinijusį savo humanistikos darbuose.“

Knygoje kiekvienas yra savaip svarbus, be grimo ir kaukių. Kiekvienas turi savąjį humanizmo, literatūros, meno kelią.

Nukelta į 8 p.

E. Kulvietis – pasaulyje Ukmergę garsinęs dailininkas

E. Kulvietis.

E. Kulvietis draugų būryje.

ukmergeskulturospslapijai.lt nuotr.

Atkelta iš 7 p.

Dalyvavo kovose ties Panevėžiu, Ukmergė.

Kadangi už Atlanto užgyventas turtas ir verslas dingo, turėdamas šiek tiek santaupų E. Kulvietis nusipirko Petrapilyje fotografijos kabinetą. Tiesa, po kiek laiko jį uždarė.

Petrapilyje Eugenijus susipažino su Emilija, dantų gydytoja, kilusia iš Radviliškio, ir 1917 m. ją vedė.

Apsigyveno Ukmergėje

1918 metais menininkas su žmona apsigyveno Ukmergėje, Kauno gatvėje, paties suprojektuotame name. Susilaukė trijų vaikų: Alinos, Onos ir Jurgio. Netrukus Eugenijus įsidarbino Ukmergės valstybinėje gimnazijoje piešimo mokytoju, nuo 1920 metų vadovavo Ukmergės skautų būriui, aktyviai dalyvavo visuomenės gyvenime. 1928 metais tapo Ukmergės amatų mokyklos direktoriumi. Nuolat rengė tapybos darbų parodas, buvo gerbiamas menininkas tarp žymių to meto Lietuvos dailininkų.

Išvyko į Kolumbiją

Prasidėjęs Antrasis pasaulinis karas jį nubloškė įvairiais išbandymų keliais. 1942 metais E. Kulvietis buvo mobilizuotas į vokiečių armiją, tačiau, pavykus ištrūkti, 1944-aisiais su žmona iškeliavo į Kolumbiją ir apsigyveno Bogotoje.

1949 metais nuo širdies ligos staiga mirus žmonai Emilijai, jos

laidotuves padėjo organizuoti poros ispanų kalbos mokytoja, buvusi vienuolė Maria Josefa Talero. Kolumbietės rūpestis, dėmesys bei pagalba sužavėjo dailininką, o netrukus įžiebė meilę.

Lietuvio ir kolumbietės pora aprašoma kaip „ispūdingo stoto, daugiau nei dviejų metrų ūgio 69-erių žilabarzdžių dailininkas ir smulki 44-erių buvusi vienuolė.“

1952-aisiais gimė sūnus Henrikas, suteikęs dailininkui naują impulsą gyvenimui ir kūrybai. Po metų Eugenijus įsigijo žemės sklypą ir pasistatė namą Medeljino mieste. 1959 metų vasario 13 dieną E. Ginvill–Kulvietis po sunkios ligos mirė.

Kūrybinis palikimas

Per savo gyvenimą menininkas sukūrė daugiau kaip 2 000 paveikslų. Dalis saugomi Lietuvos dailės ir Nacionaliniame M. K. Čiurlionio dailės muziejuose, kiti saugomi privačiose kolekcijose, jų turi įsigijusios Amerikos, Anglijos, Švedijos, Prancūzijos, Italijos atstovybės. Daugelis jų piešti Ukmergėje ir jos apylinkėse, tad tapę lyg istorijos metraščių.

E. Kulvietis kūrė tiek religinio turinio paveikslus, tiek portretus, peizažus ir miesto kraštovaizdžius. Kūryboje vyrauja realistinės dailės tendencija – siekiama objektyviai perteikti vaizduojamų objektų spalvas, formas. Labiausiai tapytojo pamėgtas buvo natūrmortas.

Jo darbuose galima pamatyti ne tik vaizduojamųjų objektų natūralumą, bet ir meniškai perteiktas objektų formas, spalvas, faktūras, įvairias smulkmenas. Kūrė ir portretus, peizažus, siekdamas išreikšti gilesnes tikrovės reiškinį sukeltas mintis.

Dailininkas ženklino savo kūrybinius monogramomis.

E. Kulviečio paveikslai pasižymi nepaprastai didele precizika, ypač jo urbanistiniai peizažai ir natūrmortai. Namų ir kitų statinių elementai nutapyti nepaprastai tiksliai, naudojant idealiai tiesias linijas, išpieštos visos, net ir smulkiausios, pastatų detalės.

Natūrmortuose, atidžiai juos patyrinęjus, galima pamatyti kaip kruopščiai, beveik mikroskopinėmis dažų dėmėmis ar linijomis tapytos įvairios smulkios natūrmortų detalės: karolių, segių ar grandinėlių dalių atspindžiai, įvairios kitos smulkmenos. Rodos, kad šių detalių „išieškojimas“ teikė dailininkui akivaizdų pasitenkinimą tapybos procese.

Spėtina, kad šis kruopštumas „jaugo į dailininko vidų“ dirbant fotoateljė – to laiko fototechnologijos reikalavo nemažai atidaus ir tikslaus negatyvų ir atspaudų retušavimo. Paveiksluose ukmergiškiai gali atpažinti kadaise įamžintus ir iki šiol išlikusius senamiesčio kampelius, gatves, pastatus.

Bemaž prieš dešimtmetį Ukmergės kraštotyros muziejuje eksponuota klasicisto E. Kulviečio darbų paroda.

Iš E. Kulviečio paveikslų žvelgė tarpukario Ukmergė, kai kur lengvai atpažįstama („Piliakalnis“, „Miesto gatvelė“, „Senoji Ukmergė“, „Sinagoga“).

Parengė Vilma Nemunaitienė

Atkelta iš 7 p.

Skirtingus kūrėjus vienija prasmės, žmogiško buvimo paieškos fiziniame ir metafiziniame pasaulyje, akistata su kasdiene buitimi ir pakylėta Būtimi.

Kultūros ženklai, simboliai, jų inkorporacijos, inkluzai B. Jonuškaitės pokalbiuose yra itin artimi ukmergiškio kūrėjo Vlado Šlaito pasaulėvaizdžiui, eilėraščių, kuriuose nuolat šmėsteli krikščioniškosios, antikinės kultūros šukelė, veidrodis, atspindys, detalė. Kai kurie B. Jonuškaitės kalbinti autoriai jau amžinąjį atilsį, tačiau nemažai jų vis dar kuria ir gyvena mūsų dabarties laikais. Reikia pasidžiaugti, kad neįmanoma stereotipišku keliu – mirusiesiems statant skulptūras, o gyvuosius tarsi užmirštant. Mačerniškąja prasme „Laikas ir likimai“ tarsi galėtų būti pervadinta į „Sielos paveikslų knygą“.

Šlaitiškos čia esti identiteto paieškos tarp lietuvių ir lenkų mentaliteto, prisimenant V. Šlaitą kaip pusiau slaviškos, pusiau lietuviškos prigimties, gyvenantį

Mūšio pergalę primins naujas paminklas

Paminklas Giedraičiuose.

I. Budzeikaitės nuotr.

Lygiai prieš šimtą metų Musninkų–Širvintų–Giedraičių–Dubingių fronto ruože vyko atkaklios paskutiniosios Lietuvos ir Lenkijos kariuomenių kovos.

Giedraičių mūšio 100-mečio proga jo vietoje ant kalvos iškilo Nepriklausomybės kovų atminimo simbolis – skulptoriaus Džiugo Jurkūno sukurtas paminklas.

Rūdimis padengtas pabūklas šiandien simbolizuoja tvirtą sąjungą tarp prieš šimtą metų kariavusių pusių. Paminklo šonuose aprašyta tuometė situacija ir mūšio eiga.

Giedraičių mūšis yra svarbi pergalė. Prieš 100 metų Lietuvos kariuomenei sustabdžius lenkų generolo L. Želigovskio dalinių veržimąsi gilyn į Lietuvą, buvo apginta Lietuvos laisvė. 1919 m. pavasarį įvykus pirmiesiems Lietuvos ir Lenkijos kariuomenių susirėmimams, kovos su pertraukomis tęsėsi iki 1920 m. Pastarųjų metų

rudenį, lapkričio 17–21 d., Musninkų–Širvintų–Giedraičių–Dubingių fronto ruože įvyko atkaklios paskutiniosios Lietuvos ir Lenkijos kariuomenių kovos. Giedraičiuose ir Širvintose kovoję kariai ėmėsi iniciatyvos ir pademonstravo neeilinę drąsą bei išradingumą kovodami prieš kur kas pranašesnes jėgas.

Giedraičiai buvo ne kartą patekę į Lietuvos karo istoriją – 1830–1831 m. sukilimo metu sukilėliai buvo trumpam užėmę Giedraičius, o 1863 m. sukilimo metu Giedraičiuose ar prie jų įvyko kruvinas susirėmimas su rusų kariuomene. Giedraičiai po 1920 metų išliko kaip svarbus Nepriklausomybės kovų simbolis, priveriantis demarkacinę liniją ir svarbų laimėjimą.

Parengė Vilma Nemunaitienė

Vlodo Šlaito premija skirta Birutei Jonuškaitei

Atkelta iš 7 p.

angliškoje kultūroje. Kone kiekvienas kalbintas kūrėjas gali ištartį V. Šlaito eilėraščių žodžius: „Mano širdis išmėtyta / Ukmergė ir Žemaitkiemis / Vokietija ir Rusija / ir Didžioji Britanija / nežinau, kur man teks / užbaigti savo amžėlį / tik žinau, kad kasdieną / vis šaukia mane ir traukia / prieškarinis pavasario / sodas Kėstučio aikštėje.“

V. Bakas teigė: „labai simboliška, jog ši jubiliejinė – dvidešimtoji – autorės knyga įvertinta mūsų kraštiečio V. Šlaito literatūrine premija, pažymint, kad knyga „Laikas ir likimai“ savo universalumu, nuoširdumu ir didele meninių diskursų apimtimi yra „Opus magnum“ – tas didysis kūrinys, atspindintis žmonių sielos paveikslus, jų originalumą, išskirtinumą, o kartu bendražmogišką, visiems būdingą humanizmą Dievo, Laiko, Likimo vyzdžiuose“.

Vertindama B. Jonuškaitės knygą, komisijos narė, rajono literatų draugijos pirmininkė Rita Gelūnienė išsakė mintį, jog ji verta premijos ne todėl, kad yra

solidi lapų skaičiumi, o todėl, kad ji yra graži visapusiškai: gražiai apie gražius žmones gražiai leidinyje.

„Žiūrint labai formaliai, B. Jonuškaitės knyga yra lyg ir ne jos – dauguma knygų puslapių užpildyta kalbintų žmonių mintimis bei tektais, – teigia premijos skyrimo komisijos narys, rajono savivaldybės Kultūros ir turizmo skyriaus vyriausiasis specialistas Julius Zareckas. – Tačiau pasigilinus į knygos sudarytojos klausimų-tekstų struktūrą ir lygį, tampa aišku, kad būtent ji yra tas „skulptorius“, sulipdęs į vieningą knygos struktūrą visas jos sudedamąsias dalis. Ir ne tik sulipdęs, o nulipdęs tikrai reto intelektualinio ir grožinio aukščio knygą, tikrai matomai išsiskiriančią šiuolaikinėje spaudinių jūroje.“

UŽ inf.

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

